

Wat *Clause Four* is voor de Labour Party, is zo langzamerhand het roemruchte beginselprogramma van 1977 voor de PvdA. Niemand is er echt gelukkig mee; velen verlangen terug naar een tijdlozer programma à la de jaren dertig/vijftig. Tegelijk geldt elke roep om een aanpassing van het huidige beginselprogramma als een bedreiging. Sommigen vrezen een definitieve bevestiging van de nieuwe, omstreden koers of zelfs het afscheid van de sociaal-democratische ideologie *tout court*. Anderen zien het als een riskante aantasting van de pragmatische status quo: een beginseldebat zou splijtend kunnen werken.

Het beginselprogramma is een (partij)politiek gevoelig thema geworden. De PvdA-top zwijgt er wijselijk over. Ideologische scherp-slijperij en electorale strategie verdragen elkaar niet. Over de congresuitspraak dat met een beginseldiscussie een start moet worden gemaakt, is tot op de dag van vandaag dan ook weinig meer vernomen.

Toch is er onderhuids van alles gaande. Het laatste verkiezingsprogramma bleek er zo'n tien miljard bezuinigingen naast te zitten, maar kan voor een beginseldiscussie goede diensten bewijzen: zin en onzin van burgerschap. Daarnaast biedt het broeierige samenzijn van sociaal-liberalen en vakbonds-socialisten in de Tweede-Kamerfractie aardige impulsen voor een beginseldebat. Om niet te spreken van PvdA-voorzitter Felix Rottenberg, die op RTL 5 fantaseerde over een op termijn samengaan van groepen uit PvdA, D66 en VVD in een nieuwe formatie.

Uiteraard worden de beginselen van de sociaal-democratie 'regerenderwijs' het meest existentieel beproefd en op hun gebruikswaarde getest. Bij regeerakkoord en per dossier wordt gekeken of de uitkomsten 'verdedigbaar' zijn. Solidariteit en sociale rechtvaardigheid op de vierkante meter en per begrotingsgulden.

Na al die jaren 'beleidspraktijk' en schipperen met beginselen in een tijdperk van bezuinigingen en internationale verandering, lijkt het raadzaam de opgedane ervaringen opnieuw te confronteren met uitgangspunten en basisnormen. Na het idealisme is nu het technocratisch pragmatisme weer eens aan de beurt om te worden ontuchtend en ontregeld. Een vereniging in verwarring heeft behoefte aan identiteit. Met of zonder paars, met of zonder de vermeende triomf van het liberalisme.

Vrijheid, gelijkheid en solidariteit: de residuen die daarvan rondzweven in hoofden en harten behoeven nieuwe verheldering. Voor de een hebben we het met die Gelijkheid nu wel gehad, de tijd is aangebroken voor Vrijheid. Individuele keuzevrijheid versus staatsdwang en kartels is hier de leus. Voor de ander staan alle seinen op Ongelijkheid. Internationale tweedeling, Hollandse gettovorming en een terugkeer naar de arbeidsomstandigheden van de 19e eeuw maken het gelijkheidsproject actueler dan ooit. Weer anderen zoeken het in gemeenschapszin, nationale identiteit of een zelfregulerende *civil society* van verantwoordelijke burgers en hun organisaties. Wie het weet mag het zeggen?

Zoveel is zeker, de PvdA zou gebaat zijn bij een *operatie-Kuitert*. De overgeleverde en de in de beleidspraktijk ontwikkelde sociaal-democratische uitgangspunten dienen juist in een tijd van turbulentie en twijfel op houdbaarheid, coherentie en zeggingskracht getoetst te worden. Van enige reflectie is nog nooit iemand slechter geworden.

Het algemeen betwijfeld sociaal- demo- cratisch geloof

RENÉ CUPERUS

Redacteur S & D